

Momenter til Nord-Norges teori og beskrivelse

Jakob Meløe:

Nord-Norge er kyst og kystfiske. Fisk, fiskebåter og fiskevær, det er sjelen og grunnlaget. Meget av alt det andre som også er her, kan avledes fra kystfisket: båtbyggerier, redskapsfabrikker, mekaniske verksteder for båtmotorer og skipsmotorer, verksteder for skipselektronikk, tradisjonelle fiskebruk, filéfabrikker, fiskerifagskoler, maritim høyskole, etc. Alt dette gir mange folk. Og deretter kan det meste av resten avledes fra at det bor mange folk her: alle slags butikker, banker, skoler, sykehus, kirker, kafeer, kunstgallerier, musikkskoler, norske og samiske teatergrupper, etc. Og nu er vi mange nok og i mange nok forskjellige virksomheter til at det gir plass til et par distriktshøyskoler og et universitet. Og Norges Fiskerihøyskole.

Var ikke havet utenfor Nord-Norges kyst et av verdens aller beste fiskehav, bodde det neppe så mange mennesker her. Og da var det meste av alt det andre heller ikke her.

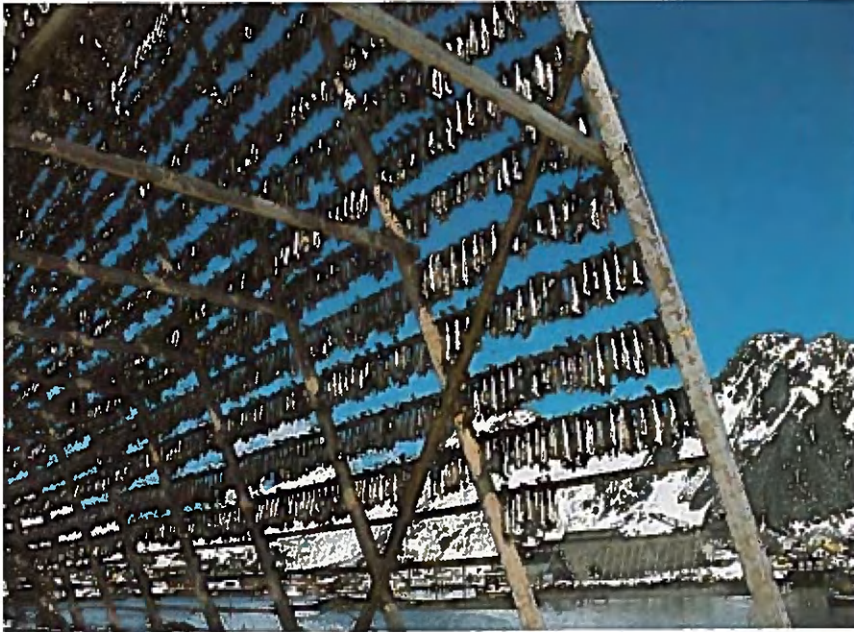
I et fiskevær er det båter, kaier og fiskebruk. Fiskeværet er mest synlig når båtene leverer dagens fangst, f.eks. under vinterfisket etter skrei. De legger til kai, bringer fangsten opp på kaia, i kasser eller stamper, og sløyer den der. Den sløyde fisken blir lagt på vekten og vekten notert før fisken styrtes over i skyllekummene og inn i bruket. Levra går i én stamp, rogn i en annen og skoltene kastes til side i en haug. Der står det unger som skjærer torsketunger og tjener godt på det. (Det bør forvirre en økonom, rent teoretisk, at fiskerne gir bort en del av sin fortjeneste – og ofte til fremmede unger. Og det gjør de enten fisket går godt eller dårlig.) Den store skyvedøren ut mot kaia står åpen, det er i denne døråpningen fiskerne og ungene arbeider, og den mindre bakdøren mot bebyggelsen står også åpen. Fiskeværet er et sted der alt arbeidsliv er synlig, kanskje unntatt brevskrivningen, telefonene og regnskapsførselen i de indre gemakker, og der ungene er fortrolig med de voksnes arbeid. Og fordi de er fortrolig med det, er de heller ikke i veggen.

Når båtene har levert, legger de seg langs kaiene, etter hverandre og ved siden av hverandre tre-fire i bredden. Fiskebruket er vendt mot kaia og sjøen, og brukene står skjevt ved siden av hverandre slik kaiene gjør det.

Kaiene vender den ene eller den andre veg alt etter hvordan berget møter sjøen. Det er mye stein og knauser i et fiskevær. Og lite med jord. Hvis et hus skal ha kjeller, trenger det en høy grunnmur.

1

Og husene, med sine høye grunnmurer, plasseres heller oppe på på en knaus enn ved siden av den og i ly av den. Tar stormen for sterkt et tak, bardunerer det. Det er ikke et vakkert anlegg. Både fiskeren og familien hans trenger å se langt så de kan følge med været. Han for å se om han skal gå ut (du kjører ikke ut med båten, du går ut); hun for å se hvordan han har det der ute. Hvis vi tenker oss det praktiske som det som sparer skritt og bevegelse, så er det et upraktisk hus. Du skal opp en skrent hver gang du skal hjem. Men det gir deg den orientering mot havet og været til havs som du trenger for å være til stede i din egen verden. Og det er dypt praktisk. Det dypt praktiske gir anlegget et liv som gjør det vakkert, når du forstår det livet.

Når du kommer til et slikt sted, av stein og tre, forstår du at her er det en livlig handel med fisk. Det er det eneste som kan forklare at stedet eksisterer.

Fiskebygden

I en fiskebygd drives det både fiske og jordbruk, og det er den samme familien som driver med begge deler – han fisker, og hun går i fjøset. Det er havet som gir penger, og jorda som gjør at du kan klare deg bedre enn byfolk med mindre penger enn byfolk.

I skogsbygdene i Rana var dette hans år, inntil motoren kom for alvor: Om sommeren arbeidet du på jorda og i skogen. Om høsten bygger du en åttring som du drar på Lofoten med om vinteren og på Finnmark om våren. Så selger du åttringen og tar hurtigruten hjem. Og tar fatt på jorda igjen.

(Nu har Jernverket i Mo i Rana tømt mange av fiskebygdene på Helgelandskysten. Det er uklart om Jernverket har vært mest til gagn eller mest til skade. Men å få folk ut av båten og inn på fabrikk, det er i hvert fall industrialisering. Og industrialisering er ett av øko-

nomenes kriterier på økonomisk vekst, uansett.)

Slik var årets tider i Rana. Og slik er stedets rom i Troms, mange steder: Gården grenser mot havet og mot skogen, og skogen grenser mot bratte fjellet. Marken skråner svakt fra skogen og ned mot fjæra. Det er dyrket mark, og det meste er eng. Midt på engen står det et hvitt hus og et rødt hus, det hvite er for folk og det røde er for fe. Der hvor engen møter skogen og villmarken, er det et gjerde, og midt i gjerdet står det et sommerfjøs. Sommerfjøset har dør ut mot villmarken, og fraukjelleren har åpning ut mot engen. Der hvor engen møter fjæra, står det et naust, med en stor dobbeltdør ut mot fjæra og med en liten sidedør mot stien opp til gården. Her er urbildet av møtet mellom natur og kultur til stede i selve gårdsanlegget. I den øvre enden av det dyrkede vandrer kyme rett ut i skogen. I den nedre enden av det dyrkede setter folk ut båten.

Det er mange slike bruk som nu er fraflyttet eller solgt til byfolk. Og det er mange som ikke er fraflyttet, men der familien driver mest med enten fiske eller jordbruk. Der de driver mest med jordbruk, slår de også på de gårdene der de driver mest med fiske. Når krøtterholdet mangedobles, må også slåttemarken mangedobles. Men de ekte fiskebygdene, der de driver både med gård og med fiske, finnes fremdeles – både i norske og i sjøsamiske bygder, og i bygder der det bor både nordmenn og samer, enten de regner med den forskjellen eller ikke.

Men jeg vet ikke om fiske og jordbruk noen steder nu er så tett vevd sammen som de var bare for et par generasjoner siden, slik det f.eks. kommer til uttrykk i begrepet *sjøvottsau*. Det var ikke bare strikkingen som avgjorde om sjøvottene tøvdes rett når de kom i bruk på havet. Det måtte også være rett ull. De vottene som ble brukt under linedrift, måtte bli harde under tøvingen, harde nok til at anglene ikke trengte gjennom vot-

3

tene eller satte seg fast i dem, når de satte eller dro lina. Men de måtte heller ikke bli for harde og små så de ikke varmet. Den kjerringa som skulle strikke gode sjøvotter, måtte bruke den rette ulla. Hun måtte bruke ull fra en sjøvottsau. Og slik møttes jordbruk og fiske i sjøvottene og i sjøvottsauene. Jordbruk og fiske, beitemark og hav, fjøs og båt, kjerring og kall¹.

Denne tette veven av fiske og jordbruk sitter fremdeles dypt i sjelen til folk, enten de selv lever et liv som ligner, eller de er flyttet til byen for å undervise i matematikk eller filosofi. Det er kanskje bare økonomene som blir avlært all respekt. Men selv om våre planleggere foregriper litt (hvis det er det de gjør) og regner denne form for tilværelse som stort sett avsluttet, får de seg stadig overraskelser. Ikke bare fra romantisk eller økologisk tenkende ungdom (mange av dem har vært overraskende standhaftige), men også fra kontant praktiske fiskere som har svart på fiskerikrisen og de lave kvotene med å ta jorda i bruk igjen. Når du legger det ene til det andre, så går det bedre. Det har også noen av

1. og 2. Svalvær, Lofoten; 3. Stallogaro, Kvalsund, 4. Hus under fjell, Nord-Norge.

lærerne på landsbygden funnet ut.

Myndighetenes forsøk på å gjøre både jordbruk og fiske mer effektivt, dvs. mer industrielt, har satt begge i klemme, både økonomisk og økologisk. Det er ikke så få som kommer seg ut av klemmen ved å gå tilbake til gammelmåten.

Men det er fra fisket rikdommen kommer, her nord.

Rikdommen i havet

Det er mye godt jordbruksland mellom Bindalen og Grense Jakobselv. Men rikdommen i havet er eventyrlig, fra naturens side, og mest fra Lofoten og nordover. Skal vi tegne et kart som viser oss Nord-Norges rikdom, må det være kartet over de to store vandringer av torsk fra Barentshavet og inn til kysten. Den ene er *gytevandringen* til Lofoten og Vesterålen og bankene i Troms. Det er den som skaper vinterfisket etter skrei (som torsken kalles i denne fasen av sitt liv (fra *skriða*)) fra januar til april, på Røsthavet, på Langnesgrunnen vest for Andøya, på Malanggrunnen nord for Senja, etc. Den andre er *næringsvandringen* av nesten voksen torsk inn til kysten av Finnmark, om våren, etter lodde. (Lodda går da inn til kysten for å gyte og dø; den er en engangsgyter.)

I gode år skaffer de fleste kystfiskerne seg godt over halvparten av sin gode årsinntekt fra vinterfisket etter skrei. Hvis du deretter drar på vårtorskfisket i Finnmark, er du godt skodd for resten av året, hvis du ikke driver med for kostbar båt. Hvis du så i tillegg drifter etter sei om sommeren og hyse om høsten, kan det komme megen velstand ut av det.

En rikdom av fisk i havet gir ingen rikdom på land, hvis ikke fisken blir godt betalt. Men det hjelper ikke om fisken blir godt betalt, hvis det ikke er fisk i havet.

Selve grunnbegrepet i teorien om Nord-Norges rikdom er begrepet *grunnrente*². Nord-Norge har alltid vært rikt, men fiskerne har for det meste vært nokså fattige. Før *Råfiskloven* (1938) fant du noen av landets rikeste handelshus i Nord-Norge. Etter *Råfiskloven* finner vi noen av verdens rikeste kystfiskere i Nord-Norge. Men nu har fattigdommen rammet både fiskerne og fiskeoppkjøperne. Grunnbegrepet i diskusjonen om Nord-Norges fattigdom er begrepet *allmennings tragedie*³.

Grunnrenten og råfiskloven

De gode fiskehav er gode fiskehav fordi det finnes dårlige fiskehav. Det dårligste fiskehav som det likevel fiskes på, er det som gir nok fisk til at det akkurat lønner seg å fiske. Og det lønner seg akkurat hvis det fiskeren får for fisken er akkurat nok til å betale båt og bruk samt gi ham selv en inntekt som er litt bedre, eller i hvert fall ikke dårligere, enn den han kunne ha fått ved å ta seg annet arbeid i stedet.

La oss si at Tyskebukten var det dårligste havet det ble fisket på i Nord-Europa i 50-årene. Du kunne ikke regne med å få stort mer enn 30 kg torsk i gjennomsnitt på en 8-timers tur, med f.eks. 4 timers gangtid og 4 timers fiske. Du kan få arbeid på land som gir 5 kr timen, dvs. 40 kr dagen. Båt og bruk, samt diesel etc., koster deg 20 kr pr. tur. Altså må du tjene minst 60 kr pr. tur i gjennomsnitt for at det skal svare seg å fiske. Får du 2 kr kiloet for den torsken du lander i Cuxhaven, Büsum, eller hvor du lander den, så svarer det seg akkurat. Og du og andre fisker. Får du mindre, fisker hverken du eller andre, og fisket i Tyskebukten opphører. Nu blir torsken betalt med 2 kr kiloet, og det blir fisket i Tyskebukten.

Noter

1. Eksemplet *sjøvottsau* er hentet fra Edmund Edvardsen: *Den gjensidige allmen. Skole og levebrød i et nordnorsk kystsamfunn 1850–1900*. Solum 1989. Sidene 48–50. Les også om *kniven*, sidene 43–48, og om *hendene*, sidene 34–36.
2. Begrepet *grunnrente* er hentet fra David Ricardo: *Principles of Political Economy and Taxation*. London 1821. Pelican Classics 1971. Ricardos begrep *grunnrente* er et nøkkelbegrep i Ottar Brox: *Kan bygdenæringene bli lønnsomme?* Gyldendal 1989. Og det er fremdeles meget å lære av Ottar Brox: *Hva skjer i Nord-Norge?* Pax 1966.
3. Det er et nøkkelbegrep i Brox' analyse av fiskerkrisen, i Brox 1989. Se også Svein Jentoft: «*Allmennings tragedie*» – statens ansvar? i *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 1987, sidene 369–390.

Så flytter vi oss fra Nord-Tyskland til Nord-Norge. En fiskeoppkjøper på Senja regner ut, fremdeles en gang i 50-årene, at han kan tjene bra på å levere fersk torsk til Bremen eller Cuxhaven for 1 kr kiloet hvis han får kjøpt torsken fra fiskere på Senja til 1 kr kiloet. Råfisklaget har gjort det samme regnestykket og satt minsteprisen på torsk til 1 kr kiloet. Og kystfiskerne på Senja selger til den prisen. Det gjør de fordi de, med de fangstene de kan regne med å få, vil tjene det samme eller mer enn det de kan tjene på annet arbeid.

Hva kan de tjene? Ottar Brox har satt opp et regnestykke for et 10-timers sjøvær med sjark, på Senja-havet, i 50-årene⁴. (Et sjøvær er en arbeidsøkt på sjøen.)

Vi tar driftsutgiftene først. Båten er en sjark på 24 fot. Den ser fremdeles ut som en av Karl E. Harrs sjarker. Den er kjøpt for kr 10 000 og kan selges for det samme. Den blir betalt ned, med renter og avdrag over 10 år med 100 sjøvær i året. (Det er nok en fiskerbonde Brox har i tankene.) Brox regner med en nedbetaling på 20 kr pr. sjøvær. Dessuten regner han med 10 kr pr. sjøvær til diesel, smørølje, nye makkangler til juksa, ect. Det gir til sammen 30 kr i driftsutgifter pr. sjøvær. Så er det betaling for eget arbeid. Brox gir oss noen eksempler på annet arbeid (innenfor rekkevidde) til en tarifflønn på 5 kr timen. Fiskeren må derfor ta seg betalt med 50 kr for et 10-timers sjøvær for at fisket skal bære seg. Han må altså fiske for 80 kr. Det krever en fangst på 80 kg.

Senja-havet var et meget godt hav i 50-årene (og var det fremdeles for inntil noen få år siden). Et sjøvær på 10 timer, med 2 timers gangtid og 8 timers fiske, kunne godt gi en fangst på 500 kg, ikke bare en enkelt gang, men i gjennomsnitt over flere av de beste månedene.

Når Senjafiskeren har fisket de første 80 kg, har han fått betalt for bruk av både båt og redskap for ett sjøvær og dessuten for alle de 10 timene han står i arbeid. De neste 420 kg er rene gaver fra Senja-havets eventyrlige rikdom. Det er den grunnrenten det gode Senja-havet gir.

Hvis det gode fiskehavet er Guds gave til Nord-Norge, så er gaven ikke det vi fikk rett og slett, for det alene hadde ikke brakt oss rikdom. Gaven til oss er at det vi fikk, det fikk ikke andre.

Men hvis vår rikdom kommer fra Gud, så kommer dens gode fordeling fra Råfiskloven. Råfiskloven gir

Råfisklaget rett til å fastsette en minstepris som oppkjøperen skal betale fiskeren. Og den prisen fastsetter Råfisklaget ut fra hva det er grunn til å regne med at oppkjøperen selv kan få for fisken når han selger den videre. I Ottar Brox sitt eksempel ble minsteprisen satt til 1 kr kiloet, i 1950-årene.

Før Råfiskloven var det oppkjøperen som fastsatte prisen. Og han betalte akkurat nok til at det lønte seg for fiskeren å fiske, f.eks. 25 øre kiloet, målt i 1950-årenes kroneverdi. Oppkjøperen la selv beslag på det meste av grunnrenten. Det var slik de rike handelshus ble skapt her nord.

Tragedien og teorien om allmenningens tragedie

Men nu, anno 1990, er havet svart. Vi har fisket så effektivt på de fleste av de fiskeslag vi har fisket på, at fiske ikke lenger kan være et levebrød. Det koster mer å fange fisken enn det du kan få for den. Fiskebrukene går konkurs, og fiskerne trues av tvangsauksjon. De som har betalt både båt og hus, klarer seg, når de legger sammen det lille de kan fiske og håndpengene fra staten. Det er gjerne de eldre fiskerne, med eldre båter

og eldre hus. De yngre, med ny båt og nytt hus, er prisgitt bankens nåde eller unåde. Deres egen og familiens tilværelse er bygget opp omkring båten. Båten er deres glede og stolthet. Deres kyndighet med båt og bruk er deres verdighet. Nu er det bare fillene igjen av både gleden og verdigheten. Det er tragedien.

Det som fremdeles holder fiskerne til fiskeværene, foruten kjærligheten til eget fiskevær og eget hav, er den voksende arbeidsløsheten i alt annet arbeidsliv innen rekkevidde, i industrien, i bygg og anlegg, etc. Hvis vi klarer å bygge fiskebestanden opp igjen, kan vi si at det var arbeidsløsheten som berget kystfisket.

Den økonomiske tragedien er at det er vi selv som har ødelagt vår egen kilde til rikdom. Og det har vi gjort fordi havet er en allmenning, sier den mest kjente teorien om det. Alle manns eiendom er ingen manns eiendom, og det ingen av oss eier, har ingen av oss ansvar for. Det er teorien om *allmenningens tragedie*. Det er en spillteoretisk utforming av gammel, konservativ visdom.

Forklaringen går slik: Den jorden jeg selv eier, den driver jeg hvert år slik at jeg også kan drive den neste år. Men det havet vi alle eier, det driver jeg hvert år slik at jeg får mest mulig ut av det året. Hvis havet kan fiskes tomt, skal jeg i hvert fall sørge for å fiske min del, og den delen skal være så stor som mulig. Jeg kan i alle fall ikke berge bestanden ved å legge bånd på mitt eget fiske. For den fisken jeg ikke tar, den tar andre. Og slik tenker hver enkelt av oss. Og dermed blir havet fisket tomt. (Ikke biologisk tomt, men økonomisk tomt. Det er økonomist tomt når det ikke er mer å hente, økonomisk.)

Nu er det ikke kystfiskerne som har ødelagt kystfisket, hverken sjarkene på 25 til 35 fot eller de store

er
e sidene 65-66 i Brox 1989.

figgo Rossvær skriver levende om hvordan fiskerkrisen erfares innen- og utenfra, i sin rapport fra Sørøya i Finnmark: *Fiskerikvinneaksjonen på Sørøya. Innenforforståelse og utenforforståelse*. Tidsskriftet *Abalross*, nr. 1 1989.

garn- og line-båtene på 50 og 80 fot. Fisket langs kysten er ødelagt av fisket i Barentshavet, ikke bare det, men mest av det. Og der er det trålerne som opererer, armadaer av dem, midt i torskens oppvekstområder. (Og for hver torsk på 3 til 4 kilo som blir tatt i Barentshavet, er det en torsk på 6 til 12 kilo, eller mer, som ikke kommer inn til kysten, noen år senere. Der den kunne ha vært tatt, nesten uten omkostninger, rett ut fra båtstøa. Det er en av grunnene til at Ottar Brox, og store grupperinger innenfor Norges Fiskarlag, holder kystfisket for å være langt det mest økonomiske fisket, i tillegg til alle dets økologiske og menneskelige fortrinn.)

5. Vadsø, 6. Vinter og mørketid, 7. Hammerfest, 8. Skallelv.

Teorien om allmenningens tragedie passer dessuten dårlig på fisket på de lokale fiskehavene. Kystfiskerne er ikke rette sorten aktører og de lokale fiskehavene er ikke rette sorten allmenninger. Men den passer godt på trålfisket i Barentshavet. Der finner vi både de aktører og den allmenning teorien krever.

Teorien krever *aktører* som, til sammen, er i stand til å tømme et hav. Og den krever aktører som, hver enkelt av dem, handler ut fra en eneste beveggrunn: å tjene mest mulig penger. Teorien regner heller ikke med noen annen forbindelse mellom aktørene enn at de konkurrerer med hverandre på det samme hav om mest mulig fortjeneste. Som aktører tilfredsstiller trålerne, eller trålerredene, alle tre betingelser. Kystfiskerne tilfredsstiller ingen av dem.

Her er ett eksempel på en aktør med den ene beveggrunn: En fabrikktråler tråler etter torsk i Barentshavet. For hvert kast er 30% av fangsten torsk som er for liten til filetmaskinen ombord. Det er arbeidskrevende å filetere småtorsk for hånd og det blir lite penger av det. Den styrtes på havet. Og det er nettopp hva den rene, økonomiske fornuft foreskriver. Det er økologisk galskap, men det begrepet har ingen eksistens innenfor en rent bedriftsøkonomisk fornuft. Her har vi en av de aktørene som skaper allmenningens tragedie.

Og her er et eksempel på aktører med mer sammensatte beveggrunner: I fjor høst var det et meget godt hysefiske utenfor Skarsvåg (Nordkapp), og fiskerne tjente gode penger. Midt under det beste fisket forlot de hysegrunnene og dro til fjells med kjerring og unger for å plukke multer. Jeg vet ikke for hvor mange dager, men rent økonomisk var det galskap. Hadde de sløytet turen til fjells og fisket i stedet, de

dagene også, kunne de ha tjent nok til å kjøpe det mangedobbelte av de multene de selv fikk plukket. Poenget kan ikke ha vært hverken å tjene mest mulig penger eller å få mest mulig multer i huset, men f.eks. å tilbringe noen døgn til fjells, mellom myltemyrene, med kjerring og unger, «slik vi gjør det på denne tiden av året». Her har vi en tilværelse der familiens liv har de samme årstider som naturen. Med et slikt liv og et slikt fiske vil det antagelig være et like godt fiske når de kommer ned fra fjellet igjen.

Kystfiskerne snakker sjelden om å fiske maksimalt, over året, unntatt når de nettopp har skaffet seg en ny båt. «Du skal fiske til du synes du har nok. Så får du gjort en del av alt det andre du også er glad i å gjøre.» Det er ikke slike aktører som skaper allmenningens tragedie.

Teorien krever også en *allmenning* som er utenfor rekkevidden av enhver lokal forvaltning, slik f.eks. Barentshavet er det, og slik f.eks. Malangsgrunnen ikke er det. Malangsgrunnen, med Svensgrunnen, er det lokale fiskehav for de fiskeværene som ligger opp til Malangsgrunnen, fra Gryllefjord på Senja og nordover til Vengsøy utenfor Kvaløya. Og det forvaltes av de samme fiskeværene, ikke gjennom skrevne regler, men gjennom uskrevet tradisjon. Under vinterfisket etter skrei har hvert av fiskeværene sin egen, faste strekning av egg, og ingen av dem drifter på andre strekninger enn sin egen. Dette er en ordning som også respekteres av andre fiskevær, med sine lokale hav. De flytter ikke sin drift til Malangsegga, selv om det skulle være et langt bedre fiske der. Malangsgrunnen er en slags bygdeallmenning i havet, for de fiskevær som søgner til Malangsgrunnen. Og en slik allmenning er ingen arena for allmenningens tragedie.

Kystfiskerne sier at det er trålerne som har fisket havet tomt. Og hvis det er teorien om allmenningens tragedie som skal forklare ødeleggelsen, så krever nesten teorien at det er trålere vi snakker om, eller aktører av det slag som trålere er. Og den krever nesten at det er Barentshavet vi snakker om, eller arenaer av det slag som Barentshavet er.⁵

Å gjenreise Nord-Norge

For å gjenreise Nord-Norge må fiskerierne gjenreises. Det kan gjøres, men det kan bare gjøres ved en streng kvoteregulering av fisket, og først og fremst av fisket etter småtorsk i Barentshavet.

Men fisket kan gjenreises uten at Nord-Norge gjenreises. Det å gjenreise fiskerienes bidrag til forretningen Norge er ikke det samme som å gjenreise Nord-Norge, hverken som forretning eller kultur. Det første kan man gjøre ved å la en effektiv trålerflåte ta det aller meste, innenfor en kvote som er så stor som mulig, men ikke større enn at bestanden tåler det. Det kan også gjøres ved at man leier ut de gode fiskehavene til de høystbydende trålerredier, enten de er norske eller utenlandske, slik vi leier ut oljefeltene i Nordsjøen. Det er kanskje den løsningen som gir mest penger i statskassen. Begge løsningene vil rasere kystfisket, og dermed fiskeværene og fiskebygdene, og dermed Nord-Norge, både som forretning og som kultur.

Jeg ser bare en retning å gå som kan lede til gjenreisning av Nord-Norge. Det er å skjære vekk, ikke alt havfiske, men alt havfiske som skjer på bekostning av kystfisket. Og så la kystfiskerne selv forvalte sitt eget fiske. Det kan være flere vegger som går i den retningen, men det er i den retningen vi må gå.

Jakob Meløe

Jakob Meløe er professor i filosofi ved Universitetet i Tromsø

Under arbeidet med denne artikkelen har jeg lært meget av å snakke med fiskeskipper Kjell Hansen, Sommarøy, og fiskerikonom Arne Eide, Norges Fiskerihøgskole, Tromsø, har gitt meg nødvendig motstand.

JM

«– Det var som et knyttneveslag i pannol. En eksplosjon, vanvittig, fantastisk! Enkelt og røft er det! Du kan formelig bore en finger igjennom det! Jeg ble slått ut da jeg sto overfor det igår. Klarte simpelthen ikke mer. Jeg måtte vende tilbake til mitt hotellrom. Der ble jeg for meg selv i fem timer. Helt vanvittig, men fantastisk!

Slik beskriver arkitekten Jan Inge Hovig møtet med sitt nyeste byggverk i Tromsø, – Tromsdalskirka etter at det i sitt ytre er helt avdekket for stillaser.» (E.H. i Nordlys 11.11.1965.)

«Jan Inge Hovig var en fargerik person, utadvendt, en ekspansiv type, mere italiensk enn nordisk. Han var generøs, storslagen, likte å sette igang i stor stil. Han «slengte iver». Hovig var veldig dyktig, med fine grep på oppgavene. Han var veldig arbeidssom, men hadde vanskelig for å få tegningene ferdig i tide.» (Intervju med Chr. Norberg-Schulz 18.6.1990.)

«Ordføreren fra en by i Nord-Norge var kommet for å hente tegninger som var lovet ferdig. Kontordamen kom inn på kontoret hvor Jan Inge Hovig og Christian Norberg-Schulz satt og arbeidet og meldte ordførerens ærende. Hovig ble blek, tegningene var i det hele tatt ikke påbegynt. Han så på Norberg-Schulz og sa: «Du må finne på noe!», og hoppet selv ut av vinduet.» (Intervju med Chr. Norberg-Schulz 18.6.1990.)

«Mens Hovig satt på sitt kontor i Narvik kom en dag ordføreren og rådmannen inn og ønsket å se tegningene for et prosjekt som var lovet ferdig. Hovig, som slett ikke hadde noe å vise frem, bad herrene vente litt, gikk ut i forkontoret, forlot bygningen og ringte to timer senere fra Harstad for å høre om de var gått.» (Intervju med bygningssjef Bjørn Størien, 29.6.1990.)

«Hovig kom en gang fra Narvik med et nytt stort prosjekt. Dette var, ifølge ham selv, gevinsten etter å ha vunnet i håndbakk med ordføreren, og det hadde gått såpass sterkt for seg at ordføreren hadde brukket armen.» (Intervju med Chr. Norberg-Schulz 18.6.1990.)

